

3. Швець І. Б. Театральне мистецтво у вимірах педагогіки. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 163. С. 62-65.

МІЖКОНФЕСІЙНЕ РОЗМАЇТТЯ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ XVI СТ.

*Множинська Р.В. кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри сценічного мистецтва і культури
Київський національний університет технологій та дизайну*

Ключові слова: християнство, протестантизм, унія, католицизм, православ'я, культура, освіта, філософія, віросповідання.

Релігійна культура України першої половини XVI ст., яка є однією з найцікавіших і малодосліджених тем в історії культурного розвитку України. Саме у цей період було закладено підвалини для становлення вітчизняної ранньоновітньої думки в її різних виявах - раціоналістичному і містичному; сформувалися ренесансно-гуманістичні й реформаційні ідеї, які в подальшому функціонували і розвивалися в межах культури українського бароко. Ще й досі побутує думка, що серед основних християнських конфесій в Україні – православної, католицької, протестантської та уніатської – національною, державотворчою завжди була і є досі лише православна. Що ж до українців інших віросповідань, то про них широкому загалу досі майже нічого не відомо. Проте вони для культури української зробили, певно, не менше ніж греко-католики, чи й православні, дбали про освіту та видавничу справу.

У Візантії східне християнство існувало, як відомо, в умовах сильної централізації державної влади й Церква була додатком до держави, а головою її фактично був імператор. Натомість західне християнство поступово перетворилося на організацію, що прагнула до панування у всіх сферах суспільства, включаючи й політику. Що ж до української православної церкви то вона від самого початку не підкорялася цілком княжій владі, але й не була настільки відокремлена від неї, як католицька. Вона від початку запровадила в себе апостольський канонічний устрій і жила не залежно від світської влади. А оскільки ця влада на теренах України в розглядуваний час була переважно чужою, а якщо своєю, то хиткою, православ'я не тільки здійснювало владу в церкві, але водночас мало значний вплив і на світських можновладців культурних діячів. [1, с. 34].

Українське духовенство в першій половині XVI ст. було досить освіченим. Давня українська мова була в 1-й половині XVI ст. офіційною мовою Великого Князівства Литовського й дуже поширеною не тільки на теренах компактного розселення українців, але й серед польських

можновладців, про що засвідчує, відомі навіть україномовні вислови польського короля Сигізмунда Августа. Тому не дивно, що поряд із церковнослов'янською мовою, пристосованою до місцевих умов, широко вживалася українська мова й у православній церкві.

Перша поява католиків на теренах України зафіксована в XII ст. Тоді вона ще не носила рис експансії, а швидше мала ознайомчо-місіонерський характер. Стосунки католиків із православними до певного часу були достатньо взаємно толерантними. Були навіть випадки, коли один і той самий єпископ почергово відправляв службу Божу в костелі й у православному храмі [3, с. 394]. Важливе значення для релігійного миру в Україні мала булла Папи Льва X від 1521 року, спрямована проти релігійного протистояння католиків і православних.

На принципах толерантності й рівноправності обох конфесій (принаймні в офіційному тлумаченні) ґрунтувалися й численні спроби унії православних та католиків. Прихильників саме такої унії було чимало як серед православних, так і серед католиків. У наведені нами факти майже ідилічного співіснування православних і католиків на українських етнічних територіях важко повірити, але вони, очевидно, мали місце. Проте, це було швидше винятком із правила, яке полягало в чимдалі запеклішій полеміці між ними та зухвалішій експансії католицизму. Відмовившись, зрештою, від унійних гасел, католики, очолювані єзуїтами, і підтримувані королівською владою повели широкий наступ на права й привілеї православних українців із метою покатоличення й колонізації.

Поява католиків в Україні пов'язується з місією діяльністю ордену домініканів, які мали в цей час осідок уже не тільки на західноукраїнських теренах, але й у Києві. Їхньою паствою були переважно польські, німецькі, литовські та інші колоністи різних ремісничих професій, які, за словами В. Липинського, у своїй релігійній та кастовій виключності замикалися й із неповажаючим християнинові й людині латинської культури – варварським та глупим презирством до місцевої православної стихії ставилися» [2, с. 58]. Саме тому католицизм сприймався як віра чужа, «польська».

В історичному плані експансія католицизму на українські землі не була виключно негативним явищем. Досить згадати лише засновані єзуїтами на українських теренах навчальні заклади, які мали високу репутацію. 1593 року для руських воєводств Польщі було відкрито Замойську академію. Крім того, католики своєю активністю у всіх сферах життя розбухали «ортодоксально-візантійське болото» і розбудили від вселенської сплячки православних ієрархів. Зрештою, своєю затятістю й відчуженням українців католики сприяли пробудженню національних почуттів і чіткому розмежуванню суспільства за національною ознакою на «ми», і «вони».

Однією із трьох найбільших конфесій християнських церков, яка виокремилася з Католицької Церкви під час Реформації був протестантизм.

У ділянці культури й релігійно-суспільних відносин реформаційно-протестантський рух виявився в намаганні користатися живою мовою в богослужінні, допустити вірних до вирішування церковних справ, увести засади євангельської науки в життя тощо. Протестанти брали активну участь в українському культурно-національному Русі, займалися книговидавництвом та науково-педагогічною діяльністю, перекладали й видавали біблійну літературу давньоукраїнською мовою. Крім того, вони вели завзяту полеміку з єзуїтами, і, таким чином, фактично були союзниками православних полемістів. Звідси випливає, що їхня діяльність на теренах України в цілому була тоді позитивною [2, с. 58].

Протестантизм справив значний вплив на розвиток суспільної свідомості, освіти, культури українського народу. Історики філософії підкреслюють також велике значення реформаційних учень у новому осмисленні буття, Бога, людини, у поступовому переході від теології до філософії. Осередки протестантів в Україні, особливо антитринітарії, дбали про високу освіту й моральність, сприяли набуттю добродетей, добрих звичаїв, які, уважалось, позитивно впливають і на вдосконалення розуму. Чимале значення для розвитку освіти в Україні мали протестантські школи, у яких вивчали «сім вільних наук», а також філософію й теологію (патристику) [4, с. 211].

На розвиток освіти в Україні мали значний вплив також інші протестантські навчальні заклади, зокрема, школи в Киселині, та в Ракові фундовані подільським воєводою Яном Сененським. Раківська академія була відома в Європі під назвою «сарматські Атени». Вона відзначалася релігійною толерантністю – і це давало змогу навчатись там молоді різних віросповідань.

Величезну роль у поширенні ідей антитринітаріїв, зокрема, у східнослов'янському регіоні, відіграли також їхні друкарні, найбільша з яких знаходилася в Кракові, а потім у Ракові. Особливий інтерес для нас становить те, що в цій друкарні видавались твори українських письменників-полемістів. Окрім праць своїх богословів, соцініани видавали шкільну літературу, твори античних авторів, світські поезії, а також трактати українських письменників-полемістів («Апокризис», «Ектезис» 1597 р.) [4, с. 211].

Незаперечним є факт, що сам характер виховання й освіти в єзуїтських навчальних закладах вів до того, що діти завзятих оборонців православ'я ставали не менш ревними католиками й переходили до польського табору, пориваючи з рідною національно-культурною та релігійною традицією. Але, незважаючи на їхню пропольську орієнтацію, вони справили певний позитивний вплив на розвиток освіти в Україні. Заслуговує на увагу, зокрема, навчальна програма єзуїтів, які, сприйнявши гуманістичні ідеї в справі організації освіти й виховання, включили до неї вивчення творів античних авторів. Крім ретельного вивчення латинської й грецької мов та античної спадщини, єзуїтські школи належну увагу приділяли філософії, орієнтуючись переважно на Арістотеля та

представників другої схоластики. Перелік католиків-українців дуже великий. Найвизначніші з них такі: Станіслав Оріховський, Юрій Дрогобич, Павло Кросненський, Севастян Кленович, Шимон Шимонович, Симон Пекалід, Ян Щасний-Гербурт, Мартин Пашковський.

Промовистим фактом того, як українці католики, навіть високі ієрархи, дбали про українську справу, можуть бути й дії луцького католицького єпископа Вікторина Вербицького, який відмовлявся визнати Люблінську унію, а листи до короля писав «ані по-латині, ані по-польськи, тільки по-руськи» [2, с. 38].

Але, хоч багато цих та інших українських князівських і шляхетських родин перейшли у католицьку віру, проте вони тривалий час лишалися патріотами свого народу і краю. Згодом ці імена для української культури були втрачені. А пізніше фігурували виключно серед польської знаті.

З погляду ж національної ідеології «католицька Русь» для культури української зробила, певно, не менше ніж греко-католики, чи й православні, і випродукувала може не менше ніж вони культурних сил як для української матеріальної культури, так і для української культури духовної. Тому серед римо-католиків, писав В. Липинський, на визнання з боку українців заслуговують і ті, що, уже живучи в Україні, уживали свою латинську християнську культуру на діло розвитку місцевої культури (нації) і місцевих земель (держави), а не на творення замкнених колоній у цих землях. «Але передусім українці повинні приєднувати до себе своїх рідних братів і краян латинників» [2, с. 89].

Список використаних джерел

1. Українські гуманісти епохи Відродження (Антологія): 1995. У 2 т. К. : Т.1.570 С.
2. Тисяча років української суспільно-політичної думки: 2011 У 9 томах (14 книгах). Том II (Книга I). К 350 С.
3. Прокопович Т. 1989. Філософські твори у 3-х т. Т.І. К.400 С.
4. Рогович М.Д. 1990. Україна і Північне Відродження. Філософія Відродження на Україні. 300 С.

ПОКРАЩЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО НАВЧАННЯ У СФЕРІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНЖЕНЕРІЇ: ПІДХОДИ, МЕТОДОЛОГІЇ ТА АСПЕКТИ ДОСТУПНОСТІ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Білашов К.Ю. аспірант

*Колодяжна А. В., кандидат психологічних наук, доцент
Київський національний університет технологій та дизайну*

Ключові слова: ІТ-освіта, інженерна освіта, міжкультурне навчання, іноземні студенти, інклюзивність.